

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 28 mars 1911 kl. 3 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande af plan till tvååriga folkskoleseminarier, afsedda för vidare utbildning af småskollärarinnor.

Till Andra kammarens första tillfälliga utskott har för förberedande behandling blifvit hänvisad en af herr *Meurling* väckt motion, nr 57, hvori hemställes, att Riksdagen måtte besluta underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbeta plan till tvååriga folkskoleseminarier, där från småskoleseminarier utexaminerade lärarinnor, som minst två år med goda vitsord tjänstgjort i småskola, mindre folkskola eller folkskola, äga att vinna inträde och efter godkänd afgangspröfning vinna behörighet att innehafva ordinarie tjänst i den egentliga folkskolan.

Såsom stöd för denna hemställan anför motionären följande:

»En af de största olägenheterna, som folkskoleväsendet på landsbygden har att dragas med, är för närvarande bristen på tillräckligt antal lärarekrafter för de befintliga läroverkstänerna. Om en folkskola ligger aflägsset från järnväg eller större samhälle, är det ytterst svårt att få sökande, då läroverkstänen blir ledig. Den kan då år efter år nödgas sakna ordinarie innehafvare. I allt flera skoldistrikt finnas en eller flera folkskolläroverkstän, som af denna orsak måste uppehållas af oexaminerade lärare. Tidningarna hafva förmält, att åtskilliga församlingar, ja, till och med hela pastorat finnas, som icke hafva en enda examinerad folkskolläroverkstän eller folkskolläroverkstän. Man har ock sett

uppgifvas, att antalet af de lärare och lärarinnor, som utexaminerats under de sista åren från rikets seminarier, skall med omkring fyra hundra för hvar och ett af dessa år hafva understigit det antal, som erfordrats för befattningar, som under samma tid i följd af dödsfall, afgång eller nybildning förklarats lediga. För hvarje år är då att emotse en betänkelig ökning af de folkskolläraretjänster, som af brist på sökande måste sakna ordinarie innehafvare.

Under tiden framtvinga med stor energi folkskoleinspektörerna nya folkskolor och mindre folkskolors förvandling till folkskolor, ofta mot församlingarnas vilja, emedan dessa inse, att de nyinrättade befattningarna i följd af lärarebristen komma att sakna kompetenta lärare, och att enda förändringen i många fall blir, att lärarinnan vid den mindre folkskolan får stanna kvar, men måste tillerkännas folkskollärarelön.

Visserligen hafva nya seminarier äfvensom parallellklasser inrättats och några privata seminarier fått dimissionsrätt. Men äfven då elever från dessa läroanstalter komma att utgå, skola de icke räkna till för de tjänster, som sedan årligen blifva lediga. Ännu mindre skola de räkna till för de många, som redan förut äro vakanta.

Däremot hafva vi rik tillgång på lärarinnor, utgångna från småskoleseminarier, och många af dessa hafva visat sig synnerligen dugliga för småskolor och mindre folkskolor. Med något högre utbildning skulle de äfven blifva förträffliga lärarinnor i folkskolor på landsbygden. Om åt dessa kunde beredas tillfälle att genom en tvåårig seminariekurs vinna kompetens för ordinarie tjänst vid den egentliga folkskolan, så skulle tillgången på lärarekrafter snabbare ökas, och torde de så utbildade lärarinnorna lättare kunna vinnas för landsbygdens folkskolor, där de icke skulle undanträngas af högre meriterade medsökande. En sådan anordning kunde också bereda tillfälle till högre befordran för de dugligaste inom småskolläraryrket och utgöra för dem en eggelse till fortsatta studier och ökad intresse för kallet. Tydligt är också, att dessas utbildning skulle kosta staten mindre än deras, som genom fyraårig kurs vid statens seminarier utbilda sig för lärarekallet i folkskolan.»

Utskottet.

Motionären har i förevarande motion, på samma gång han framhållit de stora olägenheter särskildt för landsbygdens folkskolor, som förorsakas af bristen på tillräckligt antal för folkskolan afsedda lärarekrafter, äfven velat lämna anvisning på en utväg att afhjälpa denna lärarebrist.

Att en dylik lärarebrist verkligen förefinnes och i många orter gjort sig synnerligen kännbar, är ett allmänt känt faktum, och äfven

om de sifferuppgifter motionären i detta afseende lämnat, enligt hvad utskottet inhämtat, äro för höga, har dock denna brist särskildt under åren 1907—1909 ökats på ett sätt, som synes påkalla en alldeles särskild uppmärksamhet. Visserligen torde redan vidtagna åtgärder för de närmaste åren åstadkomma ett något bättre förhållande mellan tillgång och efterfrågan än nämnda år utvisa. Men dels ökas behovet undan för undan, dels måste den befintliga bristen fyllas. Det torde därför äfven vara nödvändigt, att åtgärder snarast möjligt vidtagas för att öka tillgången på lärarekrafter för folkskolan.

Utskottet finner jämväl det andra af motionären uttalade önskemålet vara värdt beaktande, nämligen att genom särskilda anordningar tillfälle måtte beredas för de dugligaste bland småskolans lärarepersonal att under en kortare kurs än det fyrklassiga seminariets få utbilda sig för tjänstgöring inom folkskolan. Obetingadt kan dock icke utskottet ansluta sig till motionärens uttalade mening, att en dylik kortare kurs bör vara tvåårig. Ett uttalande i denna fråga måste grundas på en verklig utredning, och någon sådan har icke af motionären förebragts.

Emellertid äro de af motionären berörda spörsmålen föremål för öfvervägande inom folkundervisningskommittén. Enligt hvad upplyst blifvit, har denna kommitté dels verkställt en grundlig och omfattande utredning rörande lärarebristens omfattning och behovet af lärarekrafter, dels också utarbetat förslag till särskilda kortare seminariekurser för vissa grupper af inträdessökande, bland annat äfven för småskollärarinnor. Utredning och förslag i sådant syfte, som af motionären angifvits, torde alltså vara att förvänta från kommittén.

Ehuru utskottet anser sig kunna gifva sitt fulla erkännande åt motionens hufvudsyften, nämligen att dels åtgärder för folkskollärarebristens afhjälpande böra vidtagas, dels sådana anordningar äro önskvärda, hvarigenom småskollärarinnor kunna blifva i tillfälle att på kortare tid än genom en fyraårig seminariekurs vinna utbildning till folkskollärarinnor, så finner dock utskottet under angifna förhållanden någon särskild Riksdagens hänvändelse till Kungl. Maj:t i berörda ärende icke för närvarande böra göras, och detta så mycket mindre, som man har all anledning hoppas, att seminariereformfrågan i sin helhet med det snaraste torde vara af folkundervisningskommittén slutbehandlad, då ju äfven de af motionären uttalade önskemålen, i den mån de äro värda att beaktas, komma att af Kungl. Maj:t prövas.

Emellertid anser sig utskottet i detta sammanhang böra uttala önsk-

vårdheten af att åtgärder för lärarebristens afhjälpande snarast möjligt vidtagas, hvarför det äfven torde visa sig vara nödvändigt att söka lösa denna fråga för sig och oberoende af den tidsutdräkt, som möjligen seminarierreformfrågans lösning i öfrigt kan komma att kräfva.

Om utskottet sålunda har kunnat instämma i motionens hufvudsyften, så finner det sig dock i en punkt böra uttala en från motionärens tankegång afvikande mening. Motionären synes nämligen anse det vara lämpligt, att utbildningen af lärarekrafter för folkskolan, en utbildning, som man ju hittills i vårt land sökt att göra för alla så likvärdig som möjligt, komme att så att säga klyfvas i en högre, mera omfattande och grundligare, och en lägre, mindre omfattande och mindre grundlig. De på sistnämnda sätt utbildade lärarekrafterna skulle vara afsedda blott för landsbygdens folkskolor. Redan den omständigheten, att en klyfning af folkskollärarekåren i en grupp, som ansåges ha fått en bättre utbildning, och en annan grupp, hvars förberedelse betraktades såsom mindre grundlig, skulle vara ur flere synpunkter mindre lämplig och således icke önskvärd. Men hela det betraktelsesätt, som innefattas i en dylik plan, synes icke kunna godkännas. Tjänstgöringen i landsbygdens folkskolor, af hvilken typ de än må vara, torde nämligen icke ställa lägre kraf på lärarepersonalens utbildning och duglighet än tjänstgöringen i städernas folkskolor. Det synes då vara en billig fordran, att landsbygdens barn få stå under ledning af lärarekrafter, som i sådant hänseende icke äro sämre utrustade än de lärare, som ha till sin uppgift att utbilda städernas barn.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 mars 1911.

På utskottets vägnar:

A. J. HAGSTRÖM.

Reservation af herr Meurling.
